

Bài 11

**SỰ RA ĐỜI CỦA CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC –
QUỐC TẾ THỨ NHẤT**

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS :

1. Về kiến thức

Có những hiểu biết về cuộc đời và công lao của những người sáng lập chủ nghĩa xã hội khoa học ; về Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản và tổ chức đầu tiên của những người lao động trên thế giới.

2. Về kĩ năng

Rèn luyện kĩ năng phân tích để nắm được một tác phẩm của Mác và Ăng-ghe-n.

3. Về thái độ

Kính yêu Mác và Ăng-ghe-n, tin tưởng vào sự thắng lợi tất yếu của chủ nghĩa xã hội.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

- Cuộc đời và sự nghiệp cách mạng của Mác và Ăng-ghe-n .
- Nội dung và ý nghĩa của *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*.
- Hoạt động của Quốc tế thứ nhất.

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY – HỌC

- Ảnh chân dung của Mác và Ăng-ghe-n.
- Bản *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*.
- Các tài liệu tham khảo có liên quan đến nội dung bài học.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài mới

Chủ nghĩa xã hội khoa học ra đời trong bối cảnh lịch sử nào, công lao của Mác và Ăng-ghe-n đối với sự ra đời của chủ nghĩa xã hội khoa học, nội dung cơ bản và ý nghĩa lịch sử của *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản* , đó là những vấn đề chủ yếu của bài học mà các em cần chú ý nắm vững.

2. Dạy và học bài mới

Mục 1 – C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n – những người sáng lập chủ nghĩa xã hội khoa học

Ở mục này, GV trình bày mấy ý lớn :

- Khái quát về điều kiện và tiền đề ra đời của chủ nghĩa xã hội khoa học
- + Phong trào đấu tranh của giai cấp công nhân (nhắc lại những điều cơ bản đã học ở bài trước).
- + Chủ nghĩa xã hội không tưởng (nhấn mạnh tuy có nhiều hạn chế, nhưng là một trong những nguồn gốc lí luận hình thành chủ nghĩa xã hội khoa học).

- Cuộc đời và sự nghiệp của Mác và Ăng-ghen

Giới thiệu đôi nét về Mác và Ăng-ghen, hướng dẫn HS tìm hiểu thêm về tình bạn, sự nghiệp cách mạng của hai ông.

Mục 2 – Đồng minh những người cộng sản và Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản

Lưu ý HS mấy điểm :

- Quá trình chuyển biến từ tổ chức "Đồng minh những người chính nghĩa" sang "Đồng minh những người cộng sản" (một bước tiến lớn về chất chứ không phải chỉ là thay đổi tên gọi). GV có thể đặt câu hỏi : Vì sao Mác và Ăng-ghen phải thành lập tổ chức mới của những người cộng sản ?.

- Vai trò của Mác và Ăng-ghen trong tổ chức "Đồng minh những người cộng sản".

- Về Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản, GV tập trung vào hai điểm : nội dung và ý nghĩa lịch sử.

GV cho HS tự đọc phần chữ nhỏ trong SGK về nội dung *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*. GV chỉ nêu một số ý chính và hướng dẫn các em nắm được 4 quan điểm chủ yếu của *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản* :

+ Xã hội loài người phát triển hợp quy luật, từ thấp lên cao ; trong xã hội phân chia thành giai cấp thì đấu tranh giai cấp còn là một động lực quan trọng của sự phát triển xã hội.

+ Cuộc đấu tranh giữa giai cấp tư sản và giai cấp vô sản trong xã hội tư bản chủ nghĩa tất yếu sẽ dẫn tới cách mạng XHCN.

+ Những người cộng sản là những người giác ngộ, tiên tiến nhất của giai cấp công nhân và cần phải tổ chức chính đảng của giai cấp công nhân để đấu tranh xoá bỏ chế độ tư bản chủ nghĩa và xác lập chế độ cộng sản. Sự thắng lợi của chủ nghĩa cộng sản là tất yếu cũng như sự sụp đổ không tránh khỏi của chủ nghĩa tư bản.

+ Để giành được thắng lợi trong cuộc đấu tranh chống giai cấp tư sản, giai cấp công nhân cần phải đoàn kết. Vì vậy, Tuyên ngôn kết thúc bằng lời kêu gọi : "Vô sản tất cả các nước đoàn kết lại !".

Khi trình bày các quan điểm cơ bản trên, GV hướng dẫn HS tham gia tìm hiểu. Ví dụ, khi nói về mâu thuẫn không thể điều hoà giữa tư sản và vô sản, GV đặt câu hỏi cho HS : Mâu thuẫn này dẫn tới kết quả gì ? Nhằm mục tiêu gì ? Khi trình bày về sự thắng lợi tất yếu của chủ nghĩa xã hội và sự sụp đổ của chế

độ tư bản, GV nêu vấn đề để HS trao đổi : Cuộc đấu tranh cho chủ nghĩa xã hội có dễ dàng không, có kết thúc trong một thời gian ngắn không ? Vì sao ? Giải đáp vấn đề này sẽ khắc phục ở HS tư tưởng "nôn nóng", muốn "đốt cháy giai đoạn", hoặc mất lòng tin vì không hiểu sự thể hiện của quy luật trong xã hội thông qua cuộc đấu tranh giai cấp gay go, phức tạp, lâu dài, gian khó.

– Về ý nghĩa của Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản, GV hướng dẫn HS tìm hiểu câu nói của Lê-nin (trong phần đọc thêm của SGK) để khẳng định rằng Tuyên ngôn vẫn có giá trị tới ngày nay. Liên hệ : *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản* được dịch và phổ biến ở Việt Nam từ đầu những năm 20 của thế kỉ XX. Thực dân Pháp ra sức ngăn cấm, trừng phạt những người đọc, phổ biến, cất giữ văn kiện này, song đã thất bại. Từ sau Cách mạng tháng Tám 1945, *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản* được xem là một tài liệu học tập quan trọng của nhân dân ta về chủ nghĩa Mác – Lênin.

Mục 3 – Quốc tế thứ nhất

– Bối cảnh ra đời của Quốc tế thứ nhất

+ Từ giữa thế kỉ XIX, chủ nghĩa tư bản được xác lập trên phạm vi thế giới. Sự áp bức, bóc lột của tư sản đối với công nhân và nhân dân lao động ngày càng tăng. Mâu thuẫn giai cấp thêm sâu sắc.

+ Cuộc đấu tranh của vô sản chống tư sản diễn ra mạnh mẽ, song lần lượt thất bại vì sự biệt lập, không đoàn kết, hỗ trợ nhau trong đấu tranh của giai cấp công nhân, trong khi giai cấp tư sản ở các nước tư bản chủ nghĩa đã liên minh, câu kết với nhau chống vô sản. Vì vậy, yêu cầu thống nhất lực lượng của giai cấp công nhân thế giới trong cuộc đấu tranh chung trở nên cấp thiết.

– Về Đại hội thành lập Quốc tế thứ nhất, HS tự đọc SGK. GV lưu ý các em nắm vững các ý :

+ Vai trò của C. Mác trong việc thành lập Quốc tế thứ nhất.

+ Những điểm chính của *Tuyên ngôn...* và Điều lệ của Quốc tế thứ nhất. Qua đó, đặt các vấn đề để HS trao đổi : Nhiệm vụ của Quốc tế thứ nhất là gì ? (đoàn kết công nhân thế giới để đấu tranh thắng lợi, khắc phục sự phân tán, chia rẽ, chống tư tưởng phi vô sản xâm nhập vào công nhân, tuyên truyền chủ nghĩa Mác để giáo dục công nhân).

– Hoạt động của Quốc tế thứ nhất

+ Đấu tranh chống các trào lưu tư tưởng xa lạ với lập trường của giai cấp công nhân (GV lưu ý HS đọc phần chữ nhỏ trong SGK nói về tư tưởng phi vô sản

của các phái). Câu hỏi : Cuộc đấu tranh về mặt tư tưởng và lí luận qua các đại hội của Quốc tế thứ nhất nhằm mục đích gì ? (chống những quan điểm sai trái với chủ nghĩa Mác, ngăn chặn ảnh hưởng xấu của các khuynh hướng này vào phong trào công nhân...).

+ Quốc tế thứ nhất có những biện pháp gì để lãnh đạo phong trào đấu tranh của công nhân thế giới ? (thông qua các nghị quyết về đòi ngày làm việc 8 giờ, hạn chế thời gian lao động của phụ nữ, trẻ em ; phụ nữ được quyền có việc làm, được học tập...).

+ Tác động của Quốc tế thứ nhất đối với phong trào công nhân thế giới như thế nào ? (đẩy mạnh cuộc đấu tranh của công nhân ở một số nước – ở Anh năm 1868, ở Bỉ những năm 1868 – 1869 ; Công xã Pa-ri 1871 ở Pháp ; nhiều phân bộ Quốc tế được thành lập ở các nước, tuyên truyền chủ nghĩa Mác vào phong trào công nhân...).

– Về ý nghĩa lịch sử của Quốc tế thứ nhất, GV hướng dẫn HS tìm hiểu đoạn viết của Hồ Chí Minh (*Phần đọc thêm* trong SGK).

Cuối cùng, GV đặt câu hỏi : Vì sao Quốc tế thứ nhất tuyên bố giải tán ? (câu trả lời đã có trong SGK).

Trong điều kiện cụ thể, GV có thể tổ chức cho HS chia nhóm để tìm hiểu về *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản* ; các nhóm cử đại diện trình bày nội dung cơ bản của Tuyên ngôn ; GV trình bày, kết luận các vấn đề đã nêu trên.

3. Sơ kết bài học

Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản do Mác và Ăng-ghe-nơ soạn thảo ra đời năm 1848 là văn kiện có ý nghĩa lịch sử to lớn, thể hiện sự kết hợp chủ nghĩa xã hội khoa học với phong trào công nhân. Từ đây, phong trào công nhân ở các nước tư bản đã chuyển dần từ tự phát sang tự giác. Giai cấp công nhân đã nhận thức được sứ mệnh lịch sử của mình. Quốc tế thứ nhất ra đời năm 1864 và giải tán năm 1876, đã có những đóng góp to lớn trong phong trào công nhân quốc tế cuối thế kỉ XIX.

4. Gợi ý trả lời câu hỏi và bài tập cuối bài

Bài viết trong SGK đã trình bày những sự kiện đủ để trả lời câu hỏi của bài, 3 câu hỏi gắn liền với 3 đề mục trong SGK

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

Thành lập Hội Liên hiệp lao động quốc tế hay Quốc tế thứ nhất

Ngay từ năm 1862 và 1863, công nhân Anh và Pháp đã có những cuộc trao đổi ý kiến để thành lập một tổ chức quốc tế của công nhân. Công nhân Anh gửi thư cho công nhân Pháp, kêu gọi đoàn kết để bọn tư bản không thể xúi giục công nhân các nước chống lại nhau.

Trong thư trả lời gửi những người bạn và những người anh em ở Anh, những người vô sản Pháp viết: "Các bạn đã nói đúng, biện pháp cứu vãn chúng ta chính là sự đoàn kết".

Ngày 28 - 9 - 1864, một cuộc mít tinh đông người được tổ chức tại Luân Đôn. Gian phòng lớn chật ních người có đến 2000 người tham dự. Tại đây có công nhân Anh, Pháp, Đức và nhiều nước khác, kể cả những nhà hoạt động cách mạng nước ngoài sống tại Luân Đôn. Mác được mời dự mít tinh và tham gia đoàn chủ tịch.

Với niềm phấn khởi vô hạn, những người tham gia mít tinh đã thông qua quyết định thành lập tổ chức công nhân quốc tế. Sau đó, tổ chức này mang tên "Hội Liên hiệp lao động quốc tế". Một Hội đồng trung ương của tổ chức này được bầu ra. Ngay từ ngày đầu thành lập Quốc tế thứ nhất, Mác đã là người lãnh đạo tổ chức này. Mác được giao viết nhiều văn kiện có tính chất cương lĩnh của Quốc tế, nêu rõ những mục đích và những nguyên tắc của tổ chức này.

... Đại hội là cơ quan lãnh đạo tối cao của Quốc tế. Trong thời gian giữa hai kì đại hội, Hội đồng trung ương là cơ quan lãnh đạo thường trực. Ở mỗi thành phố và mỗi nước thành lập các phân bộ của Quốc tế. Đó là những tổ chức địa phương. Hội đồng trung ương đặt tại Luân Đôn.

(Theo : *Bách khoa toàn thư thiếu nhi Xô viết*, Sđd, tr. 602 - 603)